

ЮБІЛЕЙНЫЯ ДАТЫ

СТУДЭНТ І ВЫКЛАДЧЫК, ЖУРНАЛІСТ І БАЙКАПІСЕЦ

(да 90-годдзя з дня нараджэння Э. Валасевіча)

Не ўсе ўжо з сённяшніх насельнікаў Магілёўскай вобласці, нават і самога Магілёва – аднаго з буйнейшых гарадоў Рэспублікі Беларусь, ведаюць, хто такі Эдуард Валасевіч. А тыя, што ведаюць, напэўна, адкажуць толькі адным словам: байкапісец. Аднак жыццёвы і творчы шлях гэтага беларуса не такі ўжо просты, як у кожнага звычайнага прадстаўніка беларускага народа.

Нарадзіўся Эдуард Станіслававіч Валасевіч 12 сакавіка 1918 г. у Магілёве. Бацька яго працаваў да 1935 г. на чыгунцы звычайным рабочым, а маці была ўсяго і толькі – хатняй гаспадыняй, бо ў сям’і гадавалася 12 дзяцей. Родам бацькі паходзілі з Беласточчыны.

Э.С. Валасевіч пачаў сваю адукацыю з чыгуначнай сямігодкі, а калі памёр бацька, пайшоў працаваць ужо юнаком на тую ж самую чыгунку

ў якасці грузчыка. Цяга да ведаў і да слоўнай творчасці прымусілі звычайнага грузчыка спачатку паступіць на рабфак, а потым перавесціся на літаратурны факультэт Магілёўскага педінстытута ў 1936 г. Да пачатку Вялікай Айчыннай вайны студэнт паспеў атрымаць заповітны дыплом.

Э. Валасевіч пачаў друкавацца ў газеце “Камунар Магілёўшчыны” з 1937 г.: найперш былі ўрэзкія допісы і заметкі, а з 1938 г. пайшлі ў свет ягоныя вершы і байкі. Псеўданімы байкапісца былі такія: М. Баян, Д. Ёрш, Дзямід Ёрш, В. Кораб, Нічыпар Шчупак і інш.

25 чэрвеня 1941 г. Э. Валасевіч дабравольна ўступіў у Першы камуністычны знішчальны батальён, які ў Бранскіх лясах быў хутка расфарміраваны. Аказаўшыся ў дзейнай арміі, будучы пісьменнік ваяваў на Бранскім і Заходнім франтах, але ў маі 1943 г. быў цяжка паранены і адпраўлены ў шпіталь. Пасля лячэння дэмабілізаваны з арміі як інвалід. З лістапада 1943 г. працаваў у Дзяржаўным архіве Аджарскай АССР, у самім горадзе Батумі.

З 1944 г. Э. Валасевіч – на Радзіме, у родным Магілёве. Працуе ў толькі што адноўленым педагагічным інстытуце выкладчыкам – выкладае рускую літаратуру і фальклор. Неўзабаве становіцца ў абласной газеце “За Радзіму” загадчыкам аддзела, а ў 1952 г. пераязджае на сталае жыццё ў сталіцу нашай рэспублікі – горад Мінск. Працаваў у аддзеле прозы і драматургіі часопіса “Польмя”, загадваў аддзелам пісем часопіса “Вожык”, з’яўляўся членам рэдакцыі гуманітарных навук выдавецтва “Вышэйшая школа”, быў намеснікам мастацкага кіраўніка па літаратурных пытаннях Белдзяржфілармоніі. З 1970 па 1974 г. Э.С. Валасевіч назначаецца дырэктарам Беларускага рэспубліканскага аддзялення Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах. Далей – толькі творчая праца.

Першай кніжкай Э. Валасевіча з'яўляецца кніжка "Вершы і байкі", якая выйшла ў свет у 1954 г. Пасля прыхільнай крытыкі і добрых водгукаў выходзяць з друку зборнікі баек: "Залатая рыбка" (1957 г.), "Як дбаеш – так і маеш" (1958 г.), "Арліны суд" (1959 г.), "Соль" (1962 г.), "Казёл адпушчэння" (1968 г.), "На вясёлай хвалі" (1969 г.), "Туды і рак з кляшнёй" (1970 г.), "Сур'ёзна і з усмешкай" (1973 г.), "Полюсы" (1977 г.), "Рагаты анёл" (1978 г.), "Кругавая парака" (1979 г.), "Бегемот і іншыя" (1932 г.) і г.д. Цікава, што пры савецкай рэчаіснасці ў байках Э. Валасевіча былі паказаны ў сатырычным і гумарыстычным плане ўсе негатыўныя з'явы. Лепшыя яго творы самабытныя, арыгінальныя паводле сваёй фактуры, напоўненыя народным смехам і элементамі мовы беларускага народа (як агульнаўжывальнымі, так і грубаватымі, пагардлівымі, нават зневажальнымі). Сэнсавая і мастацкая дасканаласць некаторых твораў байкапісца прымушаюць адносіцца да іх, як да класічных (напрыклад, "Пчолы і труцень", "Залатая рыбка", "Кот і вожык", "Мёд і Рэдзька", "Леў і Быха" і інш.). Назвы некаторых баек сугучныя з крапівоўскімі, крылоўскімі, лафантэнаўскімі і т.д., але змест у іх валасевічаўскі, беларуска-народны. У прадмове, лепей сказаць, уступным артыкуле да юбілейнай кнігі "Лірыка і сатыра" (Мн., 1988) Э. Валасевіча К. Крапіва назваў нашага земляка "адным з вядучых байкароў, які клапоціцца пра дасканаласць алегорый, актыўна ўмешваецца ў жыццё, выкрывае яго заганы".

Э. Валасевіч з'яўляецца перакладчыкам твораў шматлікіх байкапісцаў на беларускую мову: Эзопа, Арыстоцеля, Платона, Плутарха, Арысціда, Гарацыя, Леанарда да Вінчы, Лафантэна, Лесінга, Гётэ, Гейнэ, А.С. Пушкіна, І.А. Крылова і інш. У 1981 г. выдавецтва "Мастацкая літаратура" выдала асобнай кнігай 100 баек С. Міхалкова ў перакладзе на беларускую мову Э.С. Валасевічам.

Не забыўся пісьменнік і пра маленькіх беларусаў і беларусак. Для дзяцей напісаны і выдадзены зборнікі гумарыстычных вершаў і баек, казак у вершах: "Камар-званар" (1959 г.), "Байкі" (1960 г.), "Горкі мёд" (1967 г.), "Дняпроўскія чарадзеі" (1963 г.), "Спех – курам на смех" (1982 г.) і інш.

Выйшлі ў свет зборнікі камедыі і скетчаў Э. Валасевіча: "Свет клінам не сышоўся" (1958 г.) і "З хворай галавы на здаровую" (1961 г.).

Творы нашага земляка напісаны на актуальныя тэмы, наскрозь пранізаныя народным гумарам, маюць значнае выхаваўчае значэнне. Таму ў Маскве ў перакладзе на рускую мову ўбачылі свет "Басні" (1959 г.) і "Смех – не грех" (1983 г.) Э.С. Валасевіча.

На вершы паэта кампазітары А. Багатыроў, Р. Буцвілоўскі, І. Кузняцоў і інш. напісалі песні.

М.В. АБАБУРКА, доктар філалагічных навук, прафесар